

Margaret Atwood
Als laatste het hart

Band 1

2016
Uitgeverij XL
Zoetermeer

Benauwd

Het slaapt erg benauwd in de auto. Het is een derdehands Honda, dus dat is toch al geen paleis. In een busje zouden ze meer ruimte hebben, maar dat kunnen ze never nooit betalen, dat konden ze al niet toen ze nog dachten dat ze geld hadden. Volgens Stan mogen ze al blij zijn dat ze sowieso een auto hebben, dat is ook wel zo, maar daar wordt hij nog niet ruimer van.

Charmaine vindt dat Stan eigenlijk op de achterbank zou mogen slapen omdat hij meer ruimte nodig heeft – dat is het eerlijkst, hij is nu eenmaal groter – maar hij moet voorin blijven omdat hij dan in geval van nood vlug kan weggrijpen. Hij vertrouwt er niet op dat Charmaine in zulke omstandigheden snel kan handelen, want volgens hem zou ze veel te druk zijn met gillen. Daarom mag Charmaine op de achterbank, maar dan nog moet ze zich oprollen als een slak, want languit liggen is er niet bij.

Ze houden de raampjes meestal dicht vanwege de muggen, de bendes en de loslopende vandalen. Zulke eenlingen hebben meestal geen messen of vuurwapens – als ze die wel hebben, moet je drie keer zo snel wegwezen – maar ze zijn wel vaker totaal geschild, en een gek kan met een stuk metaal, een steen of zelfs een schoen met een hoge hak een hoop ellende aanrichten. Als ze

denken dat je een duivel of een zombie bent, of een vampierhoer, dan kun je ze niet kalmeren of ze dat uit hun hoofd praten, wat je ook probeert. Tegen gekken is er maar één kruid gewassen, zei oma Win altijd, en dat is zorgen dat je ergens anders bent.

Met de raampjes dicht, op een klein kiertje na, wordt het erg bedompt en stikken ze bijna in hun eigen luchtjes. Ze kunnen haast nergens douchen of hun kleren wassen, en daar wordt Stan erg chagrijnig van. Charmaine ook, maar zij doet haar best om dat te onderdrukken en het van de zonnige kant te bekijken, want wat heeft klagen voor zin?

Wat heeft alles nog voor zin, denkt ze vaak. Maar wat heeft het voor zin om zelfs maar te denken *Wat heeft het voor zin*? Dus in plaats daarvan zegt ze: 'Kom op, schatje, doe eens wat vrolijker!'

'Waarom?' vraagt Stan dan soms. 'Geef mij eens één reden waarom ik godverdomme vrolijk moet doen?' Of hij zegt: 'Kom op, schatje, hou je kop eens dicht!' op dezelfde luchtige, positieve toon als zij, wat gemeen van hem is. Als hij chagrijnig is, kan hij soms gemeen doen, maar eigenlijk heeft hij een hart van goud. De meeste mensen hebben een hart van goud als ze de kans maar krijgen om het te laten zien: Charmaine is vastbesloten om daarin te blijven geloven. Een douche geeft mensen de kans om te laten zien dat ze een hart van goud hebben, want zoals oma Win altijd zei: *Wie*

rein van lichaam is, is rein van hart, en rein van hart is net zoiets als een hart van goud.

Dat was een van de dingen die ze soms zei, net als: Je moeder heeft zich niet van kant gemaakt, hoor, dat zijn alleen maar gemene roddels. Je vader heeft heel erg z'n best gedaan, maar hij kreeg een hele hoop te verduren en dat werd hem te veel. Die andere dingen moet je maar gauw vergeten, want je kunt een man niet kwa-lijk nemen wat hij doet als hij te veel gedronken heeft. Daarna zei ze: Zullen we popcorn gaan maken?

En dan maakten ze popcorn en zei haar oma: Kijk maar niet uit het raam, schattebout, want het is niet leuk wat ze daar doen. Niet fatsoenlijk. Ze staan te schreeuwen omdat ze daar toevallig zin in hebben. Ze willen zich uiten. Kom maar hier bij mij zitten. Het is allemaal goed afgelopen, je bent hier bij mij, en zitten we hier nu niet veilig en gezellig?

Maar dat duurde niet lang. Dat veilige. Dat gezellige. Dat nu.

Waar?

Stan ligt op de voorbank te woelen en te draaien tot hij eindelijk lekker ligt. Wat godsamme steeds niet wil lukken. Maar wat moet hij anders? Waar moeten ze anders heen? Nergens is het veilig, niemand zegt wat

ze moeten doen. Het is alsof hij door een gemene maar onverschillige stormwind doelloos in hetzelfde kringetje wordt voortgeblazen. Zonder uitweg.

Hij voelt zich vreselijk eenzaam, soms zelfs nog erger doordat Charmaine erbij is. Ze heeft niks aan hem. Hij heeft een broer, dat is waar, maar daar wil hij alleen in het uiterste geval naartoe. Hun wegen hebben zich gescheiden, om het beschaafd uit te drukken. Een dronken nachtelijke vechtpartij waarbij kwalificaties als eikel, mongool en randdebiel niet van de lucht waren klinkt een stuk onbeleefder, maar onbeleefd was wel precies zoals Conor zich de laatste keer dat ze elkaar zagen had gedragen. Eigenlijk had Stan zelf ook tamelijk onbeleefd gedaan, al was hij nooit zo grofgebekt geweest als Conor.

Stan vond – dat vond hij destijds – dat Conor een halve crimineel was. Maar Con vond dat Stan zich door het systeem liet inpakken, dat hij een slijmbal was, een sukkel en een lafaard. Een kloothommel.

Waar zou die louche Conor nu uithangen, wat zou hij doen? Hij kan in elk geval niet z'n baan zijn kwijtgeraakt in de grote, verwoestende, bedrijvenvermorzelende financiële crisis die dit deel van het land heeft veranderd in één grote schroothoop, want als je geen baan hebt, kun je die ook niet kwijtraken. Dus hij kan niet zoals Stan op straat zijn gezet, eruit zijn gegooid, veroordeeld zijn tot een leven van radeloos rondzwer-

ven met stinkende oksels en slaapzand in zijn ogen. Hij heeft altijd geleefd van wat hij van anderen kon jatten en bietsen, dat was al zo toen ze nog klein waren. Stan is nog niet zijn Zwitserse zakmes vergeten waar hij voor had gespaard, of zijn Transformer, of zijn Nerf-geweer met die schuimrubber kogels: allemaal op wonderbaarlijke wijze verdwenen. En zijn jongere broertje Con maar met zijn hoofd schudden: nee hoor, tuurlijk niet, wie, ik?

Stan wordt 's nachts wakker en denkt even dat hij thuis in bed ligt, of in elk geval in een bed. Hij steekt zijn hand uit naar Charmaine, maar die ligt niet naast hem; dan realiseert hij zich dat hij in de stinkauto ligt en nodig moet pissen, maar hij is bang om het portier open te doen, want hij hoort murmelende stemmen naderen, knerpende voetstappen in het grind en dreunende op het asfalt, en waarschijnlijk een vuist die op het autodak slaat; dan gluuert iemand met een gezicht vol littekens en een mond met weinig tanden grinnikend naar binnen: *Moet je kijken! Neukvlees! Die maken we effe open! Geef de koevoet!*

Daarna Charmaines doodsbange gefluister: 'Stan! Stan! We moeten weg! We moeten hier snel weg!' Alsof hij dat zelf niet had kunnen bedenken. Hij heeft het sleuteltje zoals altijd in het contact laten zitten. Brullende motor, piepende banden, geschreeuw en gejoel, bonzend hart, en dan? Weer hetzelfde verhaal

op een andere parkeerplaats of in een andere zijstraat, ergens anders. Had hij maar een machinegeweer: met iets kleiners zou hij het niet eens redden. Maar dat heeft hij niet, dus vluchten is het enige wat hij kan doen.

Het lijkt wel alsof hij door pech wordt achtervolgd, alsof die pech een valse hond is die achter hem aan sluipt, zijn geurspoor volgt, hem om de hoek ligt op te wachten. Of vanuit de bosjes met zijn boze, gele ogen op hem loert. Misschien heeft hij een medicijnman nodig, en serieuze voodoo. En ook een paar honderd dollar zodat ze een nachtje in een motel kunnen, waar Charmaine naast hem kan liggen in plaats van buiten zijn bereik op de achterbank. Dat zou wel het minste zijn, maar méér is misschien te veel gevraagd.

Dat medelijden van Charmaine maakt het nog erger. Ze doet zo haar best. 'Je bent heus geen mislukkeling,' zegt ze. 'Alleen maar omdat we ons huis kwijt zijn en we in de auto slapen en omdat je...' Ze wil niet 'ontslagen bent' zeggen. 'Je hebt het in elk geval niet opgegeven, je probeert in elk geval nog ander werk te krijgen. Zulke dingen zoals je huis kwijtraken en... dat overkomt heel veel mensen. De meeste mensen.' 'Maar niet iedereen overkomt dat,' zegt Stan dan. 'Niet iedereen, godverdomme.'

Rijke mensen niet.

Ze waren zo goed begonnen. Ze hadden allebei een baan. Charmaine werkte in een vestiging van Zorgcentrum en Kliniek De Rode Schoentjes, waar ze entertainment en activiteiten organiseerde – ze kon heel goed met oude mensen omgaan, zeiden haar supervisors – en waar ze steeds verder opklom. Hij deed het zelf ook goed, hij was juniormedewerker kwaliteitscontrole bij PerfectSmile Robotica waar hij de empathiemodule testte van de geautomatiseerde klanttevredenheidsmodellen. De mensen wilden niet alleen dat hun boodschappen werden ingepakt, zo legde hij het altijd aan Charmaine uit, maar ze wilden een totale winkelervaring, en daar hoorde een glimlach bij. Zo'n glimlach was erg lastig: het werd al gauw een grimas of een grijns, maar als een glimlach goed lukte, betaalden de klanten meer. Achteraf gezien was het ongeloofelijk waar mensen toen hun geld aan uitgaven.

Ze hadden de bruiloft klein gehouden, alleen met vrienden, want ze hadden geen van beiden nog veel familie; hun wederzijdse ouders waren er om verschillende redenen al niet meer. Charmaine zei dat ze de hare toch niet had willen uitnodigen; ze ging daar verder niet op door omdat ze het niet prettig vond om over ze te praten, ze zei alleen dat ze wilde dat oma Win erbij had kunnen zijn. En waar zou Conor uit hangen? Stan ging niet naar hem op zoek, want als

Conor op de bruiloft zou komen, zou hij waarschijnlijk met z'n vingers aan Charmaine zitten of op een andere manier de aandacht trekken.

Na de bruiloft waren ze op huwelijksreis gegaan naar Georgia, naar het strand. Dat was een hoogtepunt geweest. Ze staan prachtig en vrolijk lachend op de foto's, gehuld in een gouden waas van zonlicht, en ze heffen een glas – wat was dat ook alweer, een of andere tropische cocktail met veel limoenlikeur – op hun nieuwe leven. Charmaine in een gebloemd retrohaltertopye met een sarong eronder en een hibiscusbloem achter haar oor en met haar blonde haar dat glanst en verwaait in de wind; hij in een groen overhemd met pinguïns dat Charmaine voor hem had uitgezocht, en een panamahoed, nou ja, geen echte, maar dat idee. Wat zien ze er jong en onbedorven uit. Wat hebben ze een zin in de toekomst.

Stan had een van die foto's naar Conor gestuurd om hem te laten zien dat hij eindelijk een meisje had dat Conor niet van hem af kon pakken, en ook bij wijze van voorbeeld van het succesvolle leven dat hij ook zou kunnen krijgen als hij zich zou settelen, op het rechte pad bleef, niet telkens de bak in draaide, op-hield met dat illegale gerotzooi. Het probleem was niet dat Con niet slim was: hij was té slim. Hij zocht altijd de grenzen op.

Con stuurde een sms'je terug: *Geil wijf, grote broer.*

Kan ze koken? Domme pinguïns trouwens. Typisch Con: altijd spottende en kleinerende opmerkingen. Dat was voordat hij het contact had verbroken, een ander mailadres had genomen en had geweigerd om te vertellen waar hij woonde.

Toen ze weer terug waren in het noorden deden ze een aanbetsaling op een huis, een starterswoning waar nog wel in geklust moest worden maar die ruimte had voor gezinsuitbreiding, had de makelaar gezegd met een knipoog. Het leek goedkoop, maar achteraf gezien was het stom geweest om te kopen; door de kosten van de renovatie en het onderhoud moesten ze een extra hoge hypotheek nemen. Ze maakten zichzelf wijs dat ze dat wel konden betalen: ze gooiden geen geld over de balk en ze werkten hard. Maar dat harde werken was juist de pest geweest: hij had zich compleet afgebeuld. Had hij net zo goed niet kunnen doen, want hij heeft er geen rooie cent aan overgehouden. Hij kan er nog razend om worden als hij eraan terugdenkt hoe hard hij heeft gewerkt.

Daarna ging alles naar de kloten. Binnen een dag, leek het wel. Niet alleen in zijn eigen leven, maar het hele kaartenhuis, het hele systeem stortte in, miljarden dollars werden van de balans geveegd als condens van een ruit. Hordes onnozele deskundigen deden op tv alsof ze wisten waarom het was gebeurd: demografie,